

EDITORIÁL

V prvom čísle Slovenského národopisu v roku 2016 sa stretlo niekoľko príspevkov, ktoré síce nezapadali ani do jednej z tém uverejňovaných postupne v minulom kalendárnom roku, no kvôli ich kvalitám sme považovali za potrebné s nimi oboznámiť vedeckú obec. A tak sa vedľa seba ocitli tri články, ktoré súvisia s rovnakou témou identity – začínajúc regionálnym povedomím, cez národnú identitu prejavovanú používaním menšinového jazyka na verejnosti až po proklamovanú „národnú hrdosť“ a národnú identitu Slovákov a jej zdroje. Zároveň sa tu stretli prístupy troch rôznych vedných disciplín, ktoré majú výrazné prieniky s etnológiou – humánnej geografie, jazykovedy a sociológie.

Štúdia Richarda Nikischera má názov *Regionálne povedomie a identita regiónov na severnom Slovensku: multimierková perspektíva* a zaoberá sa zložitou problematikou regionálnych a iných identít a ich vnímania v severných oblastiach Slovenska, presnejšie v tradičných regiónoch Horné Považie, Kysuce, Turiec, Orava, Liptov, Spiš, Zamaгурie, Šariš a Horný Zemplín. Autor si vybral modelové obce vo všetkých týchto regiónoch, ktoré mali približne rovnaké geografické i sociologické parametre, a prostredníctvom kvalitatívnych rozhovorov s ich starostami zisťoval identitu jednotlivých obcí a regiónov, ako aj vzťah obyvateľov k ich obci, regiónu, Slovensku a EÚrope (krajinám Európskej únie). Teoreticky dôkladne ukotvené východiská priniesli jasne merateľné výsledky, s ktorými je možné ďalej pracovať.

Štúdia Lucie Satinskej sa volá *Zneviditeľnenie a zjemnenie: reflexie verejného používania maďarčiny u bratislavských viacjazyčných trojgeneračných rodín*. Jej stredobodom sú výpovede informátorov z maďarskojazyčného prostredia žijúcich v Bratislave. Autorkin výskum ukázal, že po roku 1945 sa toto kedysi „trojjazyčné“ mesto stávalo postupne jednojazyčným a používatelia maďarčiny v niektorých špecifických historických obdobiach – napríklad po uzákonení Benešových dekrétov alebo v 90. rokoch 20. storočia v čase mečiarizmu – museli vo verejnom priestore obmedziť jej používanie, aby sa vyhli potenciálnym konfliktom. Autorka na základe výpovede informátorov skúma rôzne komunikačné stratégie niekoľkých generácií bratislavských maďarských rodín pri používaní ich materinského jazyka na verejnosti a ich reflexiu s tým spojených problémov.

Ďalšie poznatky o kreovaní identity a zmenách v jej vnímaní prináša podnetný materiál z výskumu, ktorý Vladimír Krivý nazval *Národná hrdosť a súvisiace postoje – vybrané zistenia z výskumu ISSP Slovensko 2014*. V rámci dlhoročného výskumného pro-

gramu International social survey programme (ISSP) sa na jeseň roku 2014 konal reprezentatívny kvantitatívny výskum zameraný na národnú identitu a občianstvo. Vyhodnotenie odpovedí jeho respondentov na otázky týkajúce sa miery národnej hrdosti, definovania vlastností „ozajstného“ Slováka, názoru na prisťahovalcov z iných krajín, vnímanie kultúrne blízkych alebo naopak kultúrne „nepriateľských“ krajín prináša výsledky, ktoré svedčia o badateľnom vývoji postojov obyvateľstva Slovenskej republiky k týmto problémom.

Veľká časť obsahu aktuálneho vydania Slovenského národopisu je venovaná správam a recenziám, z ktorých viaceré rezonujú aj s témami hlavných príspevkov (napríklad recenzie kníh „Socioekonomické perspektívy rozptýleného osídlenia na Slovensku“ od Martina Priečku, zborníka „Revitalizácia tradičnej kultúry a lokálna identita“ v redakcii Zdeny Kriškovej či „Atlasu ľudovej kultúry Slovákov v Poľsku“ redigovaného Mojmirom Benžom). Pozorný čitateľ určite odhalí aj zaujímavé súvislosti medzi článkami, ktoré sa týkajú muzeológie. Z príspevkov o Štefanovi Mruškovičovi a Jánovi Lazoríkovi sa dá vyčítať, že napriek ich odlišnej percepcii u odbornej verejnosti mali obaja spoločnú vášeň pre „zachraňovanie minulosti“. Mená jubilentov Mikuláša Mušinku a Miroslava Sopoligu sa zasa úzko spájajú s výskumom a uchovávaním materiálnej i duchovnej kultúry Rusínov-Ukrajincov a s históriou SNM – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku. Aj ďalší jubilant Jozef Liszka z Komárna sa svojou celoživotnou prácou zaslúžil o dôkladné zmapovanie tradičnej kultúry, tentoraz Maďarov na juhu Slovenska. Od zachraňovania hmotných reliktov tradičnej kultúry je už len krôčik k uchovávaniu nehmotného kultúrneho dedičstva, o čom informujú správy zo zasadnutia výboru UNESCO v Namíbií či o zápise nových prvkov do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska.

Veríme, že toto číslo Slovenského národopisu vám prinesie uspokojivé čítanie a verný obraz tém, ktoré hýbu etnológiou a príbuznými sociálnymi vedami v tomto čase a priestore.

VLADIMÍR POTANČOK,
Ústav etnológie v Bratislave